

Yritysten yhteistä yhdistystoimintaa ja työmarkkinakartellia

Osakeyhtiölain mukaan osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa mahdollisimman paljon voittoa osakkeenomistajilleen. Sen sijaan yhdistysten, erityisesti yleishyödyllisten yhteisöjen, tavoitteena ei ole voiton tuottaminen, vaan yhdistyksen tarkoituksena on ajaa tasapuolisesti yhdistyksen sääntöjen edellyttämällä tavalla kaikkien yhdistyksessä olevien jäsenten etua. Verolakien mukaan yhdistys on yleishyödyllinen silloin, kun yhdistys toimii yleiseksi hyväksi, sen toiminta ei kohdistu vain rajoitettuihin henkilöpiireihin, eikä se toiminnallaan tuota osinkoa ym. voittoa jäsenilleen. Ja kun yhdistys on yleishyödyllinen, niin se ei maksa saamistaan tuloverolain mukaisista tuloista lainkaan veroa. Erilaiset työmarkkinajärjestöt ovat esimerkki tällaisista yleishyödyllisistä yhdistyksistä Suomessa.

Yhdistyksen tarkoituksen ja yhdistyksen jäsenten tasapuolisen kohtelun toteuttaminen ei ole aina helppoa. Olen vuosien varrella saanut läheltä seurata sekä erikoisten yritysten että suomalaisten viranomaisten näkemyksiä ja kannanottoja siihen, miten ja millä tavoin yleishyödyllinen yhdistys voi ja saa toteuttaa toimintaansa yhdistyksen jäsenten puolesta. Yhdistyksen jäsenten välinen yhteistyö ja sen hyväksyttävyyden riippuu pitkälti siitä, onko kyse työmarkkinoihin vai elinkeinopolitiikkaan liittyvistä kysymyksistä.

Työmarkkina-asioissa yhdistyksen jäsenenä olevat yritykset ja heidän edustajansa voivat vapaasti tehdä yhteistyötä ja saavat myös sopia ja päättää kaikista työmarkkinoihin liittyvistä asioista yhdistyksissä, koska työmarkkina-asiat eivät kuulu kilpailulain soveltamisen piiriin. Erilaisilla työehtosopimusratkaisuilla (palkat ja tes-kirjaukset) voidaan siten vaikuttaa suurestikin erilaisten ja eri kokoisten (isot, keskisuuret, pienet) yritysten toimintamahdollisuuksiin ja kilpailukykyyn. Kyse on siis työmarkkinajärjestöjen ylläpitämästä ja suomalaisen viranomaisen hyväksymästä laillistetusta kartellista. Tällaisen kartellin olemassaoloa vielä vahvistaa yleissitova työehtosopimusjärjestelmä, joka velvoittaa kaikkia samalla toimialalla toimivia yrityksiä noudattamaan työmarkkinakartellissa tehtyjä päätöksiä. Mutta tilanne on lähes täysin päinvastai-

nen silloin, jos yhdistyksen jäsenyritykset tekevät yhteistyötä elinkeinopoliittisissa asioissa liittyen esimerkiksi päivittäistavarakaupan vallankäyttöön ja/tai tuotteiden hinnoitteluun. Tällainen yhteistyö on lähikohtaisesti kiellettyä. Jos näissä asioissa yhteistyötä yritysten välillä yhdistyksissä tapahtuu, suomalainen viranomaisen voi väittää, että yhdistys ja/tai sen jäsenet syyllistyvät kilpailulain rikkomiseen kartellien tai erilaisten hintasuositusten muodossa.

Työmarkkinoilla vallitsee sen sijaan kartellien vapaus. Vaikka kaikki yritykset joutuvat noudattamaan yhdenmukaisesti työmarkkinakartellissa tehtyjä päätöksiä, niin toiset yritykset kestävät kartellissa sovittuja velvoitteita paremmin kuin toiset yritykset. Tämän vuoksi on tärkeää, että työmarkkinajärjestöjen jäsenyritykset ja heidän edustajansa ovat valvotuneita pitämään huolta siitä, että yhdistyksen päätöksenteossa myös käytännössä otetaan huomioon yhdistyksen jäsenten tasapuolinen kohtelu, yhdistyksen säännöt sekä yhdistyksen tarkoituksen toteuttaminen. Tämä tehtävä kuuluu yhdistyksen hallinnossa mukana oleville henkilöille, erityisesti yhdistyksen hallituksen jäsenille. Päätöksiä tehtäessä hallituksen jäsenten on syytä muistaa, että he ovat juridisessa vastuussa yhdistyksen päätöksistä saman kaltaisesti kuin osakeyhtiön hallituksessa olevat hallituksen jäsenet ovat vastuussa osakeyhtiön hallituksessa tehtävistä päätöksistä.

Yhdistyslain tarkoitus yhdistyksen jäsenten tasapuolisesta huomioimisesta mutkistuu, kun yhdistyksen jäsenenä on eri toimialoilla toimivia erikokoisia yrityksiä, joiden toiveet ja tavoitteet poikkeavat usein suurestikin toistaan. Lisäksi on usein

niin, että yhdistyksen jäsenenä olevat suurimmat jäsenyritykset lähtevät helposti siitä ajatuksesta, että heillä tulee olla enemmän sananvaltaa päätöksenteossa, kun he maksavat suurempaa jäsenmaksua kuin yhdistyksen pienemmät jäsenet.

Siitä riippumatta millaisia ja minkäkokoisia yrityksiä yhdistyksessä on jäsenenä, yhdistyksen hallituksen jäsenet päättävät ja myös vastaavat siitä, mitä ja millaisia päätöksiä yhdistyksessä tehdään. Vaikka monissa yhdistyksissä asioita valmistellaan yhdistyksen muissa toimielimissä, hallituksen jäsenet lopulta päättävät niistä. Jos hallituksen jäsenellä ei ole kuitenkaan riittävästi aikaa tai halua perehtyä päätettäviin asioihin, silloin on kaikkien kannalta parempi, että tällainen hallituksen jäsen antaa hallituspaikkansa jonkun toisen henkilön käytettäväksi. On turha matkustaa satoja kilometrejä hallituksen kokouksiin, jos päätehtävänä on olla vain yhdistyksen muissa toimielimissä valmisteltujen "päätösten" kumileimasin. Tällaisia henkilöitä on riittämiin erilaisissa hallituksissa, lautakunnissa, toimikunnissa ja valiokunnissa. On aivan sama, kuuluuko erilaisiin elimiin esimerkiksi kolme, kymmenen tai kaksikymmentä henkilöä, jos päätös tehdään kuitenkin vain muutaman henkilön mielipidettä seuraten. Näin erityisesti silloin, kun kyse on työmarkkina-asioista, siis siitä ainoasta Suomessa toimivasta "laillistetusta kartellista". 🗣️

Mika Väyrynen

